

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія / Бібік Н., Вакуленко М., Мариненко В. та ін. – К.: Педагогічна думка, 2014. – 346 с.
2. Бондар В. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності / В. Бондар // Сучасна початкова освіта: вектори розвитку: зб. наук. праць. – Бердянськ, 2012. – С. 38–42.
3. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX – початок XXI ст.): монографія / О. І. Локшина. – К.: Богданова А. М., 2009. – 404 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник / О. Я. Савченко. – К., 2012. – 504 с.
5. Цимбалару А. Д. Педагогічне проектування освітнього простору в школі I ступеня: теорія і практика: монографія / А. Д. Цимбалару. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 691 с.

REFERENCES

1. Bibik N. M., Vakulenko M. S., Martynenko V. O. ta in. Formuvannya predmetnykh kompetentnostey v uchniv pochatkovoyi shkoly [Formation of subject competence in elementary school students]: monohrafiya. Martynenko. – Kyiv: Pedahohichna dumka, 2014. 346 p.
2. Bondar V.I. Konkurentozdatnist' pedagoga yak skladova jogo profesijnoyi kompetentnosti [Competitiveness teacher as part of his professional competence]. Pochatkova shkola, 2008, vol.7, pp. 22-23.
3. Lokshyna O.I. Zmist shkil'noyi osvity' v krayinax Yevropejs'kogo Soyuzu: teoriya i prakty'ka (druga polovy'na XX — pochatok XXI st.) [The content of school education in the European Union: Theory and Practice (second half of XX-beginning of XXI century)], Kyiv : Bogdanova A.M., 2009. 404 p.
4. Savchenko O.Ya. Dy'dakty'ka pochatkovoyi osvity' [Didactic primary education], Kyiv: Gramota, 2012. 504 p.
5. Symbalaru A.D. Pedagogichne proektuvannya osvitnogo prostoru v shkoli I stupenya: teoriya i praktyka [Teacher designing educational environment at school and degree: Theory and Practice], Kyiv: Pedagogichna dumka, 2013. 692 p.

УДК 378.147

Н. Д. КАБУСЬ

РЕСУРСНИЙ ПІДХІД ЯК ПІДҐРУНТЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Обґрунтовано значущість застосування ресурсного підходу як методологічного підґрунтя соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп. Виявлено види зовнішніх та внутрішніх ресурсів, необхідних для сталого розвитку соціальної групи. Показано, що соціально-педагогічна діяльність є важливим ресурсом стимулювання соціальних груп до сталого розвитку. З урахуванням того, що розвиток є внутрішньо детермінованим процесом якісних змін суб'єкта, котрий відбувається за умов активізації його внутрішніх ресурсних можливостей, пов'язаний з переходом від потенційного до актуального й водночас потребує стимулювання означених процесів ззовні через знаходження точок резонансу, доведено, що ефективність соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп забезпечується здатністю її суб'єктів активізовувати власні ресурси (знання, вміння, здібності, творчий потенціал), доцільно використовувати педагогічні, соціально-педагогічні, інформаційні ресурси, а також залучати соціальні, людські ресурси громади з метою актуалізації внутрішніх ресурсів соціальних груп: їхнього духовного, творчого, діяльнісного, суб'єктного, соціального потенціалу, внутрішніх чинників і мотивів, котрі є рушійною силою їх саморозвитку, що загалом сприятиме нарощуванню людського та соціального капіталу як основних ресурсів сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: сталий розвиток, ресурси, ресурсний підхід, соціальна група, сталий розвиток соціальної групи, соціально-педагогічна діяльність.

Н. Д. КАБУСЬ

РЕСУРСНЫЙ ПОДХОД КАК ОСНОВА СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ГРУПП

Обоснована значимість применення ресурсного підходу як методологічної основи соціально-педагогічної діяльності по устійчивому розвитку соціальних груп. Виявлені види зовнішніх і внутрішніх ресурсів, необхідних для устійчивого розвитку соціальної групи. Показано, що

социально-педагогическая деятельность является важным ресурсом стимулирования социальных групп к устойчивому развитию. С учетом того, что развитие является внутренне детерминированным процессом качественных изменений субъекта, который происходит благодаря активизации его внутренних ресурсных возможностей, связан с переходом от потенциального к актуальному и в то же время нуждается в стимулировании указанных процессов извне через нахождения точек резонанса, доказано, что эффективность социально-педагогической деятельности для устойчивого развития социальных групп обеспечивается способностью ее субъектов активизировать собственные ресурсы (знания, умения, способности, творческий потенциал), целесообразно использовать педагогические, социально-педагогические, информационные ресурсы, а также привлекать социальные, человеческие ресурсы общества с целью активизации внутренних ресурсов социальных групп: их духовного, творческого, деятельностного, субъектного, социального потенциала, внутренних факторов и мотивов, которые являются движущей силой саморазвития, что в целом будет способствовать наращиванию человеческого и социального капитала как основных ресурсов устойчивого развития общества.

Ключевые слова: устойчивое развитие, ресурсы, ресурсный подход, социальная группа, устойчивое развитие социальной группы, социально-педагогическая деятельность.

N. KABUS

THE RESOURCE APPROACH AS THE FOUNDATION OF THE SOCIO-PEDAGOGICAL ACTIVITIES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIAL GROUPS

The article accentuates the importance of the resource approach implementation as a methodological basis of socio-pedagogical activities for sustainable development of social groups. The kinds of internal and external resources necessary for sustainable development of the social groups are revealed. It is proved that socio-pedagogical activity is an important resource of promotion the social groups to sustainable development. The paper demonstrates the development as the internally determined process of qualitative changes in the subject, which takes place under conditions of activation of his internal resources. The development presupposes transferring from the potential to the actual and requires the promotion of these processes from outside through finding the resonance points. The article proves that the efficiency of social and educational activity for sustainable development of social groups is provided by the range of abilities of the subjects to activate their own resources (knowledge, skills, abilities and creativity). It is also expedient to use the appropriate pedagogical, social, educational and informational resources and involve the social and human resources of the community to activate the internal resources of the social group: their spiritual, creative, active, subjective and social potential together with the internal factors and motives, which are the power force of their self-development. Their activation will help build human and social capital as a key resource for the sustainable development of the society.

Key words: sustainable development, resources, resource approach, social group, sustainable development of social group, social and educational activity.

Реалізація стратегії сталого розвитку цивілізації [8] як основного орієнтира третього тисячоліття, що передбачає збалансований поступальний екологічний, економічний та соціальний прогрес світової спільноти протягом тривалого часу, можлива лише за умов об'єднання зусиль різних соціальних груп: дітей, молоді, дорослих, людей старшого віку, сім'ї, громади, нації як ключових ланок забезпечення сталості в усіх напрямках суспільного розвитку [1, с. 275–281], вирішення глобальних проблем людства не може бути досягнуте зусиллями окремих особистостей. Разом з тим означені групи нині самі не характеризуються гармонійністю власного існування. Стимулювання соціальних груп до сталого розвитку потребує організації цілеспрямованої соціально-педагогічної діяльності в цьому напрямі [3; 4], важливими суб'єктами якої є вчитель, соціальний педагог, соціальний працівник як фахівці, котрі в професійній діяльності взаємодіють з представниками різних соціальних груп, реалізуючи освітньо-виховну й соціальну політику держави.

Результативність такої діяльності значною мірою залежить від усвідомлення її методологічних засад, застосування методологічних підходів, які, розкриваючи способи організації і побудови теоретичної і практичної діяльності в певному напрямі, забезпечують її ефективність. З урахуванням того, що розвиток є внутрішньо детермінованим процесом якісних змін суб'єкта, що відбувається переважно як саморух завдяки активізації його внутрішніх

ресурсів, пов'язаний з переходом від потенційного до актуального й водночас потребує стимулювання означених процесів ззовні, вважаємо: застосування ресурсного підходу як сукупності технологій, способів, прийомів виявлення і залучення ресурсів зовнішнього впливу для активізації й розвитку внутрішніх потенційних можливостей суб'єкта з метою підвищення ефективності його діяльності, спілкування, стимулювання до самореалізації [5, с. 180] є важливим методологічним підґрунтям соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп.

Аналіз досліджень у галузі сталого розвитку (А. Кременський, С. Кримський, Л. Левковська, Л. Мельник, О. Пометун, Т. Тимочко та ін.) свідчить, що до важливих ресурсів сталого суспільного розвитку відносять освіту як засіб цілісного впливу на виховання особистості, а також людський і соціальний капітал, що характеризують людський чинник й відображають якісний розвиток людської спільноти, можливості її діяльності, соціальної взаємодії і взаєморозуміння. Ресурсний підхід є також важливим підґрунтям підготовки майбутніх фахівців педагогічного, соціально-педагогічного профілю (Б. Гершунський, В. Лозова, С. Микитюк, О. Попова, Л. Рибалко та ін.), де виокремлюються різні види ресурсів розвитку особистості: зовнішні (матеріально-технічні, інформаційні, психологічні, організаційно-управлінські, освітні), котрі відображають переважно умови оточуючого середовища, та внутрішні (потенціал, можливості, резерви, сутнісні сили, які відображають спрямованість особистості, її здібності, досвід, рівень свідомості, інтелектуального, емоційно-вольового розвитку, готовність до діяльності, спілкування, прагнення до вдосконалення, стан здоров'я), які є основним джерелом розвитку [5, с.167]. Водночас з цим вчені зазначають: реалізація стратегії сталого розвитку суспільства відбувається доволі повільно, що свідчить, зокрема, про неналежне недостатнє залучення зовнішніх і внутрішніх ресурсів (як сукупності об'єктивно існуючих умов, засобів, можливостей, що можуть бути мобілізовані й використані у процесі розвитку будь-якої системи) для вирішення означеної проблеми [4; 6; 7].

Метою статті є обґрунтування доцільності застосування ресурсного підходу як методологічної основи соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, виявлення основних ресурсів, активізація яких забезпечить результативність діяльності в досліджуваному напрямі.

Враховуючи, що розвиток суб'єкта (особистості, соціальних груп) відбувається за умов активізації його ресурсних можливостей і пов'язаний з переходом від потенційного до актуального й подальшого вдосконалення актуального, що свідчить про прогресивні зміни, тобто розвиток, а досягнення сталості розвитку, відповідно, потребує активізації важливих в цьому аспекті ресурсів через знаходження точок резонансу, що забезпечувало б синергетичний ефект, стверджуємо: ресурсний підхід є невід'ємним методологічним підґрунтям соціально-педагогічної діяльності зі стимулювання соціальних груп до сталого розвитку, котрий застосовується на різних рівнях вирішення означеної проблеми.

Ресурсний підхід є важливою основою вирішення проблеми сталого загального розвитку. Найбільш цінними ресурсами суспільства, які забезпечують його спроможність прогресивно розвиватися на засадах сталого розвитку, є соціальний і людський капітал. Узагальнення досліджень вчених (П. Бурдье, В. Єлагін, Дж. Коулмен, С. Кримський, Т. Лех та ін.) стосовно цього питання дозволяють під людським капіталом розуміти сукупність знань, умінь, навичок, здібностей, особистісних та моральних якостей, рівень здоров'я, освіченості, свідомості, креативності особистості чи сукупності осіб, їх ставлення до діяльності, праці, готовність будувати життя на гуманістичних засадах тощо. Соціальний капітал відображає рівень взаємної довіри, взаємодопомоги, співпраці, соціальної єдності суспільства й означає здатність до конструктивної взаємодії, спільної добровільної соціально-корисної діяльності з метою досягнення значущих цілей на підґрунті зміцнення взаємовідносин між людьми, ствердження соціальних цінностей, принципів соціальної справедливості та відповідальності, є інтегрованим показником результату колективних дій окремих людей і соціальних груп, котрі внаслідок синергетичного ефекту взаємодії отримують певні результати [1, с. 6].

Науковці зазначають, що зміцнення людського та соціального капіталу – основного ресурсу сталого суспільного розвитку, як і вирішення проблеми сталого розвитку загалом, потребує мобілізації усіх інститутів суспільства й насамперед системи освіти як засобу підвищення рівня духовності людини і суспільства, оскільки духовність є

системоутворювальним фактором збереження їх цілісності, що визначає сталість життєвого шляху окремої людини і людства загалом, у зв'язку з чим рівень духовності також розглядається важливим внутрішнім ресурсом сталого розвитку.

Основним засобом підвищення рівня духовності завжди було соціальне виховання. Нині вчені наголошують на необхідності «глобального виховання», орієнтованого на ствердження «культури миру», принципів взаємодії та співробітництва, розвиток відповідальної творчої особистості як представника людства, виховання людей в дусі взаєморозуміння і взаємопідтримки, а також на розуміння дітьми, молоддю, дорослими відповідальності за збереження людського цивілізації [1, с. 320-329]. Глобальне виховання розглядається важливим ресурсом вирішення глобальних проблем, відповідно до чого виокремлено декілька рівнів його розуміння, а саме: 1) як нагальної потреби забезпечити освіту й виховання всіх дітей і всіх дорослих у всьому світі – провідний рівень, на якому ґрунтуються інші; 2) усі освітні системи мають озброювати глобальним баченням світу та відчуттям єдності усього суцього; 3) усі засоби масової інформації й комунікації мають працювати в ім'я глобального виховання для здійснення глобальної освіти, класною кімнатою якої буде весь світ [8].

Провідними ресурсами глобального виховання в сучасному інформаційному суспільстві, на думку багатьох дослідників, мають стати інформаційні ресурси, роль яких нині стрімко зростає й які здатні забезпечити «просвіту всіх». Його провідними агентами мають бути учителі, викладачі всіх рівнів та видів освіти – традиційної, альтернативної, позашкільної, «неформальної», а також соціальні педагоги як фахівці в галузі соціального виховання, котрі мають бути здатними залучати інші соціальні ресурси суспільства, всіх тих, хто своїм прикладом може впливати на інших людей [6].

Застосування ресурсного підходу до сталого розвитку соціальної групи передбачає виявлення ресурсів, активізація яких є підґрунтям її гармонійного прогресивного розвитку – як кожного її представника, так і групи як певної цілісності. Враховуючи, що більшість авторів (Б. Гершунський, В. Лозова, С. Микитюк та ін.) внутрішні ресурси розвитку пов'язують з поняттям «потенціал», що означає джерело, можливість, засіб, ресурс, припас, який може бути приведений у дію і використаний для досягнення певної мети, причому поняття «потенціал» як сукупність можливостей вживається стосовно як окремої особистості, так і соціальних спільностей, суспільства загалом, а також беручи до уваги, що актуалізація внутрішніх потенційних можливостей суб'єкта є основним джерелом його розвитку, вважаємо, що важливою умовою сталого розвитку соціальних груп є активізація їх ресурсного потенціалу. З урахуванням провідних в аспекті сталого розвитку видів діяльності (пізнавальної, перетворювальної, ціннісної, комунікативної), того, що розвиток суб'єктності є визначальною умовою сталого розвитку, розглядаємо внутрішніми ресурсами сталого розвитку соціальних груп їх духовний, творчий, діяльнісний, суб'єктний і соціальний потенціали.

Так, духовний потенціал як інтегральна характеристика можливостей суб'єкта, що відображає його здатність на культурно-цивілізованому, моральному рівнях взаємодіяти з навколишнім світом, сприймаючи його як цінність, спроможність особистості до вільного й відповідального самотворення власного життя на основі волі та совісті, прагнення до самовдосконалення – провідний системоутворювальний ресурс сталого розвитку соціальної групи. Творчий потенціал відображає сукупність можливостей соціального суб'єкта, що визначають його здатність до творення власного та суспільного життя, спроможність ефективно творчо відповідати на виклики, долати труднощі, вирішувати проблеми та суперечності, а також прагнення і здатність до творчої самовираженя, соціальної творчості, реалізації власного призначення. Важливою є актуалізація й реалізація діяльнісного потенціалу особистості, соціальної групи через стимулювання їх пізнавальної, перетворювальної, комунікативної, ціннісної активності, прагнення до саморозвитку й самореалізації в різних видах діяльності, здатності діяти для власного й суспільного благополуччя, оскільки саме діяльнісна природа людини, котра приходить у світ зреалізуватися як особистість й індивідуальність, стимулює її і до індивідуальної, і до спільної діяльності, конкретних дій та вчинків для здійснення позитивних змін у бутті.

Суб'єктний потенціал як сукупність можливостей щодо самоорганізації і самоуправління власною діяльністю та розвитком означає здатність самостійно, свідомо й відповідально

будувати своє життя, визначати напрями власного розвитку, контролювати і корегувати його результати, спроможність до передбачення, прогнозування, рефлексії й на основі цього вибудовування позитивних стратегій життєдіяльності, вміння протидіяти будь-яким негативним факторам, чинити опір тому, що перешкоджає розвитку, запобігати кризовим станам, що загалом уможливорює сталість розвитку соціальної групи й кожного її представника.

Крім того, суттєвим внутрішнім ресурсом соціальної групи є її соціальний потенціал, що відображає здатність до позитивних взаємовідносин з іншими людьми, свідоме долучення до солідарних соціальних спільностей різного рівня – сім'ї, громади, нації, цивілізації, прагнення діяти для їх позитивного розвитку. Розвиток соціального потенціалу сприяє переходу особистості, соціальної групи на вищий – духовний рівень розвитку соціальності [6], коли суб'єкт не лише ставить соціально значущі цілі, а й розуміє, що спільними зусиллями, у співпраці з іншими можна досягти більшого, усвідомлює цінність спільної діяльності й, відповідно, позитивно впливає на інших суб'єктів: власною поведінкою, діями, вчинками, залучає до спільної позитивної соціально значущої діяльності інших людей. Отже, актуалізація й збагачення соціального потенціалу найповніше сприяє розвитку соціальної групи як цілісності.

Відзначимо, що зазначені види потенціалу тісно взаємопов'язані й взаємодоповнюють один одного, характеризуючи спроможність суб'єкта бути відповідальним творцем власного та суспільного життя. Їх активізація та розвиток сприятиме нарощуванню людського й соціального капіталу, на зміцнення якого має бути спрямована соціально-педагогічна діяльність в досліджуваному напрямі, натомість важливо враховувати: незатребуваність потенціалу зумовлює регрес – сповільнений, а з часом зникаючий розвиток потенційних можливостей суб'єкта (С. Микитюк).

Внутрішніми ресурсами сталого розвитку соціальної групи як відкритої саморегулюючої самодетермінованої системи є не лише потенційні, а й наявні можливості її представників (зокрема, знання, вміння, здібності, досвід, система цінностей, рівень свідомості, емоційно-вольового розвитку), а також внутрішні чинники й мотиви, котрі є рушійною силою її саморозвитку (відчуття, мислення, воля, потреби, інтереси, сподівання, цілі, цінності, переконання, думки, ідеї, прагнення самостійно вирішувати виникаючі проблеми, запобігати кризовим станам, активність, готовність до діяльності, спілкування, почуття солідарності, здатність до взаємодопомоги, спільної діяльності для вирішення важливих завдань, самоорганізації та самоуправління, загалом прагнення до гармонійного, щасливого існування, що спонукає до самовдосконалення).

Застосування ресурсного підходу до соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп передбачає виявлення й залучення ресурсів зовнішнього впливу, які можуть забезпечити ефективність діяльності щодо активізації внутрішніх ресурсів соціальної групи, її здатності до саморозвитку й самоорганізації. Проведений науковий пошук дозволяє стверджувати, що до ресурсів зовнішнього впливу належать інформаційні, педагогічні, соціально-педагогічні ресурси, людські, соціальні ресурси громади, що забезпечують ефективність діяльності зі стимулювання соціальної активності, позитивного виявлення представників різних соціальних груп, активізації їх прагнення до вдосконалення.

Так, педагоги, соціальні педагоги, соціальні працівники як основні суб'єкти соціально-педагогічної діяльності насамперед мають бути спроможними залучати власні внутрішні ресурси (знання, вміння, досвід, здібності, творчий потенціал, особистісні якості, здатність переконувати) з метою розробки ефективних засобів впливу на мотиваційно-ціннісну, світоглядну, діяльнісну спрямованість соціальної групи, а також оптимально використовувати педагогічні, соціально-педагогічні ресурси (засоби, прийоми, методи виховання, технології соціально-педагогічної діяльності), розуміючи педагогічний процес, соціально-педагогічну діяльність насамперед як засоби виховання і розвитку особистості, групи, забезпечення їхнього сходження до гуманістичних цінностей, усвідомлення значущості навколишнього світу, інших людей, взаємодопомоги і солідарності, свідомого вибору позитивних стратегій життєдіяльності.

Соціально-педагогічна діяльність у цьому контексті передбачає реалізацію широкомасштабної просвітницької, соціально-виховної роботи, що потребує залучення значного спектру інформаційних ресурсів, добору змісту, який би ефективно впливав на свідомість, переконання, волю представників різних соціальних груп. Як зазначалося,

інформація є одним з найважливіших ресурсів сталого розвитку: люди мають бути поінформованими про наслідки певної діяльності чи бездіяльності, чітко розуміти, для чого потрібно змінювати свою поведінку та дії, розуміти основні проблеми, перспективи розвитку сучасної цивілізації, способи їх попередження й вирішення, власну роль у перебігу означених процесів. У зв'язку з цим фахівці педагогічного, соціально-педагогічного профілю мають бути здатним не лише добирати потрібну переконливу інформацію, а й самостійно створювати необхідні інформаційні ресурси, зокрема, соціальна реклама (як стаціонарну – плакати, постери, буклети, відеоролики, так і таку, що поширюється через комп'ютерні, соціальні мережі), блоги, власні сторінки, сайти з метою поширення позитивного досвіду, пропаганди громадської діяльності, надання інформації про соціально спрямовані акції, проекти, використовуючи новітні інформаційні та телекомунікаційні технології як засіб «глобального» виховання дітей і дорослих, позитивно спрямованих соціальних груп та «груп ризику», націлений на просвіту, розвиток соціально значущих якостей представників різних соціальних груп, їх стимулювання до діяльності.

Водночас, незважаючи на переваги сучасних інформаційних технологій, які, крім поширення необхідної інформації, надають можливість зв'язати кожного з кожним і всіма, відіграючи важливу роль як в інтеграції суспільства через зміцнення соціальних зв'язків, так і в індивідуалізації, зокрема донесення творчого доробку кожного до всього людства [6, с. 242], зауважимо, що означених ресурсів виявляється недостатньо, щоб відігравати провідну роль у соціальному вихованні, оскільки закликати до дій ще не означає діяти. Важливим є залучення представників різних соціальних груп до конкретної діяльності як з метою власного вдосконалення, так і до спільної соціально значущої діяльності стосовно ствердження позитивних цінностей в навчальних закладах, родині, громаді, що сприяла б активізації їх наявних і потенційних можливостей, котрі завдяки зовнішнім стимулам і внутрішнім зусиллям можуть стати актуалізованими, а також стимулювати до виявлення власної унікальності у спільній діяльності на благо суспільства.

Важливою є здатність педагогів, соціальних педагогів залучати соціальні, людські ресурси громади, налагоджувати взаємодію з іншими соціальними інститутами – сім'єю, соціальними службами, культурно-просвітницькими, громадськими, волонтерськими установами, організувати й керувати їхньою діяльністю для досягнення взаємопосилюючого синергетичного ефекту. Переконані: незважаючи на те, що відповідно до законів синергетики вплив має бути не стільки потужним, скільки правильно організованим, важливим є залучення інших людей, максимізація соціальних ресурсів для діяльності в досліджуваному напрямку. Це потрібно, щоб якомога більше людей, котрі мають можливості соціально-виховного впливу, цілеспрямовано діяли в означеному напрямі, завдяки чому такий вплив охоплюватиме більшу кількість представників різних соціальних груп. Крім того, як відомо, педагоги, соціальні педагоги – не єдині суб'єкти соціально-педагогічної діяльності, натомість як фахівці у галузі соціального виховання вони можуть і мають бути її компетентними організаторами, фасілітаторами, спроможними ініціювати, активізувати й координувати діяльність різних соціальних суб'єктів з метою сталого розвитку соціальних груп, сприяючи тим самим створенню розвивально-виховного середовища в соціумі, використанню його позитивного виховного потенціалу для вирішення означеної проблеми.

Таким чином, застосування ресурсного підходу як підґрунтя соціально-педагогічної діяльності зі стимулювання соціальних груп до сталого розвитку означає набуття її суб'єктами здатності активізувати різні види ресурсів соціальних груп: зовнішніх (педагогічних, соціально-педагогічних, інформаційних, людських, соціальних ресурсів) і внутрішніх (духовного, творчого, діяльнісного, суб'єктного, соціального потенціалу, внутрішніх чинників і мотивів, котрі є рушійною силою їх саморозвитку), організації їх взаємодії для забезпечення ефекту резонансу, коли зовнішні ресурси спрямовуються на активізацію внутрішнього потенціалу соціальних груп з метою їх переведення на рівень самоорганізації, що сприятиме нарощуванню людського та соціального капіталу як визначальних ресурсів сталого розвитку суспільства.

Здійснений аналіз не вичерпує всіх аспектів вирішення досліджуваної проблеми й потребує обґрунтування цілісної системи соціально-педагогічної діяльності зі стимулювання соціальних груп до сталого розвитку, що є перспективою подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єлагін В. П. Про сутність поняття соціальний капітал та його роль у процесі розбудови соціальної держави / В. П. Єлагін // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1. – С. 5–7.
2. Кабусь Н. Д. Актуальність підготовки майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп / Н. Д. Кабусь // Педагогіка і психологія формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 42 (95). – С.144–151.
3. Кабусь Н. Д. Роль соціальної групи в реалізації стратегії сталого розвитку суспільства / Н. Д. Кабусь // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип. 234. – Т. 246. Педагогіка. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014. – С. 124–129.
4. Кримський С. Б. Цивілізаційний розвиток людства / С. Б. Кримський, Ю. В. Павленко – К.: Фенікс, 2007. – 316 с.
5. Наукові підходи до педагогічних досліджень: колективна монографія / за заг. ред. В. І. Лозової. – Харків: Вид-во Віровець А. П. «Апостроф», 2012. – 348 с.
6. Рижанова А. О. Розвиток соціальності в культурі інформаційного суспільства / А. О. Рижанова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. праць. – Харків, 2012. – № 36. – С. 240–245.
7. Сталый розвиток суспільства: навч. посібник / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середя, Т. Тимочко. – К., 2011. – 392 с.
8. Agenda 21: United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, Brazil, June 3–14, 1992, 351 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>.

REFERENCES

1. Yelahin V. P. Pro sutnist ponyattya “sotsialnyy kapital” ta yoho rol u protsesi rozbudovy sotsialnoyi derzhavy [On the essence of the concept of “social capital” and its role in the development of the social state]. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnya, 2011, № 1, pp. 5-7.
2. Kabus N. D. Aktualnist pidhotovky maybutnikh sotsialnykh pedahohiv do staloho rozvytku sotsialnykh hrup [The relevance of training future social workers to the sustainable development of social groups]. Pedahohika i psykhohohiya formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitniy shkolakh: zb. nauk. pr. – Zaporizhzhya, 2015, iss. 42 (95), pp.144-151.
3. Kabus N. D. Rol sotsialnoyi hrupy v realizatsiyi stratehii staloho rozvytku suspilstva [The role of the social group in the implementation the strategy of sustainable development]. Naukovi pratsi: naukovometodychnyy zhurnal. – iss. 234, vol. 246. Pedahohika. – Mykolayiv: Vyd-vo ChDU imeni Petra Mohyly, 2014, pp. 124-129.
4. Krymsky S. B., Pavlenko Yu. V. Tsyvilizatsiynny rozvytok lyudstva [Civilizational Human Development], Kyiv: «Feniks», 2007. 316 p.
5. Naukovi pidkhody do pedahohichnykh doslidzhen: kolektyvna monohrafiya [Scientific approaches to educational researches], Za zah.red. V. I. Lozovoyi. – Kharkiv: Vyd-vo Virovets A.P. „Apostrof”, 2012. 348 p.
6. Ryzhanova A. O. Rozvytok sotsialnosti v kulturi informatsiynoho suspilstva [The development of social culture in the information society]. Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity : zbirnyk naukovykh prats, № 36, Kharkiv, 2012, pp. 240-245.
7. Sadovenko A., Maslovsk L., Sereda V., Tymochko T. Stalyy rozvytok suspilstva: navchalnyy posibnyk [Sustainable Development of Society]. Kyiv, 2011. 392 p.
8. Agenda 21: United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, Brazil, June 3-14, 1992, 351 p. Available at: <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (accessed 01.03.2016).

УДК: 373.5.091.3:81243

О. Я. ГОМЕНЮК

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ БУКОВИНИ (1933–1939 РР.)

Розглянуто особливості реалізації змішаного методу навчання англійської мови на Буковині впродовж 1933–1939 рр., відображено передумови його виникнення. Проаналізовано навчання аспектів мови (фонетики, лексики, граматики) і видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письма) на основі навчальних програм та підручників. Здійснено порівняльну характеристику методики навчання іноземних мов на Буковині та Галичині. Виокремлено підходи та принципи навчання англійської мови на визначеній території і в окреслених часових межах. Обґрунтовано основні положення реалізації